

מסורת הש"ס

(א) שבת ק"ג, (ב) [לעיל ב. ג. א. לקמן ז.י.], (ג) וינעי כמס' שבת קצ"ג וסוכה כ"ג. ד"ה ולא ותוס' סנהדרין מז.י.

תורה אור השלם

- אף יד' יסדה ארץ וימיני טפחה שמים קרא אני אליהם יעמדו יחדיו: ישעיה מח יג
- תבאמו ותשעמו בהר נחלתך קבוצ לשבתך פעלת יי מקדש אדני בוננו ידוך: שמות טו יז
- אשר לו היום והוא עשהו תבשת ידיו יצרה: תהלים צה ה
- כי אראה שמך מצעדי אצבעותי ירח ויכובים אשר פונגתה: תהלים ח ד
- השמים מספרים כבוד אל ומעשה ידיו מגיד תרקייע: תהלים יט ב
- ותת תהיה לך על אונך ויהי בשבתך חיוץ ותפרתה בך ושבתי וכסית את צאתך: דברים כג יד

משום חשבונות. שאם יכנוס למוצאי שבת יעשה סעודה כלילה ויחשוב בשבת מהו לרין להוציא וכתיב ודבר דבר (ישעיה נח): **מפקחים**. מוציאין לאור: **פיקוח**. פושקונצרמ"ש בלע"ז: **טרטיאות**. פלטי מלכים ושלטוניים: **ללמדו אומנות**. מנזה הוא דכתיב (קהלת ט) ראה חיים עם אשה אשר אהבת למוד אומנות שתחיה הימנו עם המורה ואמרינן בקידושין (דף כט.) שאביו חייב ללמדו אומנות: **שמא ישחוט בן עוף**. בשבת לזורך מוצאי שבת שהא טרוד וישכח שהוא שבת: **שחל להיות בשני בשבת**. שזריכין להרבות בסעודה אחר השבת שהוא ערב יום כפורים: **ידחה**. לשלישי בשבת שמא ישחוט בן עוף לזורך סעודת מחר: **איס ליה רווחא**. לשחוט כלילה שהסעודה אינה עד למחר: **הכא לים ליה רווחא**. שהסעודה כלילה אחר השבת משחשיכה מיד: **ולא חיישינן לאיקורוי דעפא**. אם לא ימצא לה בתולים לא חיישינן שיתקרב כעסו צהאי פורתא: **ונבעלא בחמישי**. משתמשך ברביעי ומיכנס ליל חמישי: **זרכה לדגיס**. פרו ורבו ומלאו את המים כו' (בראשית א): **הואיל ונאמרה זו זרכה לאדם**. פרו ורבו ומלאו את הארץ (ס':) **טעמא משום זרכה**. אכל מאן דלא קפיד אכרכה משום איקורוי דעתא לא חיישינן משום האי פורתא: **זרכה דאדם עדיפא ליה**. ומיהו בששי לא תנשא בתולה בזמן ארוך עד שני בשבת דלאתו דיני חיישינן לאיקורוי אכל מרביעי עד חמישי לא חיישינן: **למחר משכים לאומנתו והולך**. שאין משתה אלמון באלמנה אלא יום אחד כלקמן בפירקין (דף ק"ז.): **חמישי בשבת**. יום חופה: **וששי בשבת**. חיבת ציאה: **אדם בטל**. למ"ד זרכה דאדם עדיפא אף זו תיבעל בששי למ"ד משום שקדו נבעלת בחמישי דהא לא יסכים לאומנתו: גדולים מעשה לדיקים **ממעשה יוירם שמים וארץ**. ומשום זר קפרא נקט לה דאירי לעיל באגדה: **אף ידי**. חדא יד: מקדש מעשה ידי לדיקים הוא: **הכי קאמר**. האי ומעשה ידיו צמעשה הנדיקים כתיב שקרוין מעשה שלהם מעשה ידיו של הקצ"ה וה"ק ומעשה ידיו דהוא מעשה הנדיקים מגיד הרקיע שהרקיע מעיד עליהם לצריות שהם לדיקים שמתפללין על הגשמים ומטר יורד: **יטה**. קבילי"י בלע"ז: יינת

שמים ואילו במעשה ידיהם של צדיקים כתיב ²מכון לשבתך פעלת ה' מקדש אדני כוננו ירך השיב בבלי אחד ור' חייא שמו ³ויבשת ידיו יצרו ידו כתיב והכתיב יצרו א"ר נחמן בר יצחק יצרו אצבעותיו כדכתיב ⁴כי אראה שמך מעשה אצבעותיך ירח וכוכבים אשר כוננת מיתבי ⁵השמים מספרים כבוד אל ומעשה ידיו מגיד הרקיע הכי קאמר מעשה ידיהם של צדיקים מי מגיד הרקיע ומאי ניהו מטר דרש בר קפרא מאי דכתיב ⁶ויתד תהיה לך על אונך אל תקרי אונך אלא על אונךך שאם ישמע אדם דבר שאינו הגון יניח

איכא צין ליטנא דמשני זרכה דאדם עדיפא ליה וצין ליטנא דאי נמי משום שקדו ומשני דליכא בינייהו אדם בטל אי נמי י"ט שחל להיות כו' דלישנא דטעמא דברייתא משום שקדו ולא משום זרכה הכא דליכא שקדו נבעלת אם יראה בחמישי אכל ללישנא קמא דטעמא דברייתא משום זרכה כדמשמע פשטא דברייתא אפילו באדם בטל אז צי"ט שחל להיות בערב שבת דליכא משום שקדו מכל מקום משום זרכה נבעל בששי ואפילו להאי ליטנא אי לאו שתקנו משום שקדו משום זרכה לחודה לא היו קוצעים יום כדפרישית לעיל גבי ותנשא באחד בשבת: **דאיר"ן בשמים ובארץ כתיב אף ידי וגו'**. דמשמע חדא אע"ג דמסיים קרא וימיני טפחה שמים ואמר בשילהי הקומץ זכה (מנחות לו: ושם) דיד היינו שמאל א"כ תרתי כתיב מ"מ בחד מעשה ליכא אלא חד אכל צמעשה לדיקים בחד מעשה כמו בית המקדש כתיב תרתי ידים:

בתולה נשאת פרק ראשון כתובות .ה.

ה.

של ארבעה ארבעה טפחים שעשאן גולל לקצר המאהיל על גבי שתיים טמא ניטלה אחת מהן המאהיל על גבי השניה טוהר מפני שיש לטומאה דרך שיא מה שיך דרך שיא לפר"ת וצמוספתא דאהלות ספ"ג תניא מעשה באחד שמת בערב הפסח ולא רצו לקוצרו ונכנסו הנשים וקשרו החצל בגולל משכו האנשים מצחון וקצרוהו הנשים והלכו האנשים ועשו פסחיהן לערב משמע שלא היו יכולין הנשים לקוצרו עד שמשכו האנשים מצחון את הגולל ואם גולל הוא מנזה למה לא קצרוהו בלא מנזה עד אחר הפסח אלא ודאי הוא כסוי ארון כפירוש הקוטרס ולפי שהיה של אפן היה כזד כל כך **א**: **ישחוט בן עוף**. יש גורסים זו עוף אע"ג דשבת לשון נקבה היא דכתיב (שמות לא) מחלליה מות יומת ה"נ

הוי לשון זכר כל העושה זו מלמכה (שם לה) שומר שבת מחללו (ישעיה נו) ושפיר גרסינן נמי בן עוף דדרך בני אדם לשחוט הרכין והקטנים דככתיב (ויקרא ה) שני בני יויה ובפרק קמא דקידושין (דף לו: ושם) אמאי מנן עוף מה לצן לאן שכן קצב לו כו': **אלא מעתה יום הכפורים שחל להיות בשני בו**. תימנה אמאי נקט יום כפורים דלא הוי אלא לרבי יוסי הגלילי דתנן (מולין דף פג.) זד' פרקים בשנה המוכר זהמה לחצירו לרין להודיעו אמה מכרתי לשחוט כו' וכדצרי רבי יוסי הגלילי אף ערב יום הכפורים בגליל אמאי לא נקט חד מד' פרקים דהוי לכ"ע וי"ל דבערב יום הכפורים היו רגילין להרבות בעופות וצדגים כדמשמע בבראשית זכה (פ"א) גבי ההוא חייטא דזנן נוגא כו' משום דהוי יום סליחה וכפרה וצתניהו ד' פרקים היו מרצים צבהמות דליכא למגור שמא ישחוט: **א' הכי אלמנה נמי תיבעל בחמישי**. פ"י בשלמא אי הוה תני בצרייתא דבתולה נבעלת בחמישי משום איקורוי דעתא דקמייביעא לן ולא משום זרכה לדגיס דלא חשיבא הוי ניחא לן באלמנה דנבעלת בששי משום זרכה אכל השתא דטעמא דבתולה משום זרכה אלמנה נמי תיבעל בחמישי:

א' נמי משום שקדו. וא"ת והיכי מצי למימר משום שקדו הא בצרייתא קמני צהדיא משום זרכה וי"ל דלהאי שניווא הוי פירוש הצרייתא הכי אלמנה נשאת בחמישי ונבעלת בששי פ"י משום שקדו כמו שפורש בצרייתא אחרת וא"ת משום זרכה דדגיס היה להם להניח תקנת שקדו לא חשו לקי הואיל ובששי נמי נאמרה זרכה לאדם:

מאי איכא בין ברבא לשיקדו. אע"ג דמשום זרכה לא מיקרי עברייתא מכל מקום צעי למא לי טעמא דזרכה אי נמי צעי מאי נמי צעי צרכה דליכא אדם בטל אי נמי י"ט שחל להיות כו' דלישנא דטעמא דברייתא משום זרכה דכתיב אפילו באדם בטל אז צי"ט שחל להיות בערב שבת דליכא משום שקדו מכל מקום משום זרכה נבעל בששי ואפילו להאי ליטנא אי לאו שתקנו משום שקדו משום זרכה לחודה לא היו קוצעים יום כדפרישית לעיל גבי ותנשא באחד בשבת: **דאיר"ן בשמים ובארץ כתיב אף ידי וגו'**. דמשמע חדא אע"ג דמסיים קרא וימיני טפחה שמים ואמר בשילהי הקומץ זכה (מנחות לו: ושם) דיד היינו שמאל א"כ תרתי כתיב מ"מ בחד מעשה ליכא אלא חד אכל צמעשה לדיקים בחד מעשה כמו בית המקדש כתיב תרתי ידים:

זה

עין משפט ור מוצה

יח א ב ג ד מיי פכ"ד מהל' שבת ה"ה סמג לאון סה טוש"ע אור"ח סי' שו סעי' ו:

יח ה טוה"ע סי' סד:
ב ו מיי פיי מהל' אישות הל' יב סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' פד סעי' ג:

לעזי רש"י

פושקונצברמ"ש [דישקונבורימינ"ט]. חילון. קבילי"י [קיביל"א]. יתר, זו, ויו.

תוספות ר"ד

ר"ח ורב המנונא דאמרי תרווייהו חשבונות של מצוה מותר לחשבון בשבת וא"ר אלעזר פוסקין צדקה לעניים בשבת. וא"ר יעקב ב"א אר"י מפקחין פקוח נפש בשבת והולכים לב"כ ולבתי מדרשות לפקח על עסקי רבים בשבת. ותנא דבי מנשה משדכין על התנינוקת לארס בשבת ועל התנינוק ללמדו ספר וללמדו אומניות בשבת. וא"ר שמואל בר נחמני אר"י הולכין לטרטראיות ולקרקסאות לפקח על עסקי רבים בשבת: תני בר קפרא בתולה נשאת בד' ונבעלת בה' הואיל ונאמרה בו ברכה לדגיס ואלמנה נשאת בה' ונבעלת בשבי הואיל ונאמרה בו ברכה לאדם ותניא מפני מה אמרו אלמנה נשאת בחמישי ונבעלת בו' שאם אתה אומר תבעל בחמישי למחר משכים הוא לאומנותו והולך. שקדו חכמים על תקנות בנות ישראל שיהא שמח עמה ג' ימים ה' בשבת ו' בשבת ושבת: